

(Re)municipalització de la energia

Document per a la reflexió interna PAFME

2 de Juliol 2013

La (re)municipalització és el procediment previ necessari per a la gestió directa de serveis de caràcter social, econòmic, mercantil o industrial per part dels municipis. És "re"municipalització en el cas de que aquest servei hagués passat anteriorment de la gestió pública a la gestió i/o propietat privada i posteriorment l'ajuntament en recuperi el control, propietat i gestió. Pensar i materialitzar la municipalització dels serveis públics implica necessàriament replantejar el seu model de gestió i presa de decisions. Cal doncs plantejar-nos al mateix temps el significat i rellevància tant de la municipalització com del bé o servei públic en consideració, en el nostre cas la energia.

Perquè i per a què volem fer servir la energia? Quin poder de transformació té la municipalització per canviar l'ús de la energia?

En el nostre cas parlarem concretament de la municipalització de la energia com un dels elements més indispensables per sostenir la vida tant de la societat com de l'ecosistema. L'energia és present en tots els processos socials, econòmics i ecològics. En termes biofísics és la base necessària de qualsevol activitat. L'energia també és, però, un dels béns més clarament monopolitzats i centralitzats. El sistema energètic actual, majoritàriament fòssil i nuclear, és també el principal responsable del canvi climàtic, una de les grans amenaces i reptes per a la humanitat en el segle XXI. L'energia és doncs, un bé estratègic de primer ordre, i promoure la seva municipalització és caminar cap a una transformació social profunda i complexa.

El poder físic que comporta l'ús de l'energia i el poder social o polític estan íntimament relacionats. En aquest sentit, la municipalització de la energia podria comportar canvis en l'ús de la energia i canvis en la seva gestió i control. L'energia podria ser usada progressivament per a finalitats socials i ambientals que prioritzessin les necessitats de la majoria de la població. El paradigma de generació centralitzada, imperant avui, està orientat a garantir un subministrament energètic constant per al creixement econòmic, l'acumulació de capital i el manteniment de la gran indústria. La municipalització, en canvi, podria contribuir a la descentralització i a la generació distribuïda, amb beneficis ambientals, socials, polítics i econòmics. La generació distribuïda consisteix en l'aproximació dels llocs de consum i generació d'energia a través de centrals i infraestructures a petita escala. La generació distribuïda amb renovables, a part de mitigar el canvi climàtic, redueix les pèrdues d'energia en el transport i minimitza els impactes associats a les grans infraestructures tant de transport com de generació. També implicaria un canvi de model territorial i de les relacions camp-ciutat requerint també la promoció

del mosaic agroforestal, el model urbà policèntric inspirat en la idea originària de la ciutat jardí i la eradicació de la ciutat dispersa. La municipalització, al modificar els drets de propietat de les infraestructures energètiques també tindria conseqüències en la presa de decisions sobre la energia. De les circumstàncies actuals d'oligopoli transnacional i financer, podríem passar a una presa de decisions democràtica sota control veïnal i/o públic. Aquesta darrera qüestió però, ens porta al punt central d'aquest document:

Què entenem per municipalització de la energia? Perquè és rellevant promoure-la? Quins models possibles existeixen?

La municipalització energètica pot tenir diferents significats. Aquesta és una qüestió rellevant perquè la efectivitat política i socio-ambiental de la municipalització dependrà del significat predominant tant en el si del moviment impulsor com de la societat en general.

En primer lloc, podem considerar la municipalització com la propietat i gestió pública de serveis i infraestructures energètiques. En aquest cas, estaríem parlant de la municipalització de les línies de distribució d'electricitat, de la creació d'empreses de transport públic o de la instal·lació amb fons municipals de centrals fotovoltaïques, petits parcs eòlics, plantes de biomassa o centrals termosolars. Aquesta perspectiva tindria el benefici d'acostar la gestió energètica a l'àmbit local, a través de la recuperació dels ajuntaments com a actors econòmics. Aquesta visió també retornaria sobirania als ajuntaments facilitant que es fes sentir la seva veu davant d'actors de gran poder econòmic i polític com són ENDESA (actual propietari de gran part de la xarxa de distribució) o Red Eléctrica (operador del sistema elèctric de transport, de les grans línies d'alta tensió). En el cas de la reapropiació de les xarxes de distribució d'electricitat per part dels municipis, com a exemple, ENDESA perdria el monopoli i el control sobre el seu ús. Aquest fet podria beneficiar i facilitar la connexió de petits projectes d'energies renovables a les xarxes de distribució, ara de propietat municipal. Tot i això, aquesta situació requeriria d'acció política conjunta a nivell dels marcs regulatoris que podrien impedir la promoció renovable des dels municipis.

Exemples d'aquest primer model els podem trobar, en el camp de la electricitat en el procés obert de remunicipalització de les xarxes elèctriques a Alemanya, a ciutats com Berlin, Hamburg, Stuttgart, Bielefeld, Bremen o Frankfurt.

En segon lloc, podem considerar la municipalització, no només com un procés de recuperació de l'àmbit local en la propietat i gestió de la energia, sinó com un espai de transformació "des de baix". En aquest sentit, la municipalització pren un sentit més ampli, en el que no són els ens municipals els únics actors, o els actors principals, sinó els moviments socials i veïnals que promouen la democràcia directa. La estratègia en aquest sentit, va orientada a la creació d'una xarxa

entre actors que tenen un esperit d'acció directa i local en municipis concrets però que són conscients de que la força recau en el funcionament en xarxa. Aquesta línia doncs s'enfoca a la creació d'una xarxa d'acció des de "lo local". Aquest enfocament doncs, podria trobar un exemple en el moviment de les "Transition Towns" i els "Energy Descendent Action Plans" però podria estar inspirat i influenciat per altres processos amb un component polític més clar i evident més propers al municipalisme llibertari.

En tercer lloc, la municipalització la podem entendre com un procés orientat a promoure la propietat i gestió local i regional de les energies renovables i d'altres infraestructures energètiques en un sentit encara més ampli. D'alguna manera, la municipalització significaria en aquest cas la promoció de "la economia social de la energia", és a dir de projectes cooperatius. Entre molts exemples possibles podríem parlar de cooperatives d'energies renovables (instal·lació, serveis, distribuïdores, com el referent de Som Energia), projectes orientats a la dimensió social i estructural de la eficiència energètica (en contraposició a la obsessió tecno-optimista), és a dir, cooperatives d'ús compartit de cotxes privats (o públics) o d'electrodomèstics o projectes de promoció o rehabilitació d'habitatge públic orientat a la reducció del consum energètic a través de l'ús compartit d'espais i electrodomèstics. En el camp agrícola es podria promoure l'ús compartit de recursos agrícoles com tractors i altres maquinàries, projectes agro-ecològics i cooperatius de recuperació de la gestió forestal associada a plantes de biomassa, etc.

Els dos últims plantejaments són de gran utilitat a l'hora de defugir els perills del localisme o provincianisme per una banda, o els perills que una reapropiació de les infraestructures energètiques per part de l'ajuntament no esdevingués en cap canvi de les actuals estructures de presa de decisions, deixant la ciutadania organitzada fora dels òrgans de govern dels serveis energètics remunicipalitzats. Aquesta remunicipalització sense participació ciutadana podria comportar la creació d'una empresa pública capitalista que seguiria competint dins la mateixa lògica amb la resta d'empreses privades per gestionar els serveis energètics.

Dins d'un debat en el si dels moviments socials, tant dins la pròpia PAFME com en tots aquells moviments amb qui fem i farem sinèrgies, és important conèixer què s'ha aconseguit fins ara i quins models hi ha. Aquesta qüestió requereix d'un estudi i anàlisi amb profunditat que de moment no hem realitzat.

És la municipalització viable, necessària i útil en tots els casos?

Aquesta pregunta és part del debat estratègic necessari. Ens porta a les ja velles però sempre renovades preguntes sobre la articulació entre l'acció política i social en diferents escales i el punt fins al qual

és possible fer totes les transformacions necessàries des de l'escala local o no. En aquest debat però, caldria debatre fins a quin punt les accions supra-regionals necessàries requeririen d'una xarxa d'acció local que permetés fer accessibles i democràtiques les decisions sobre qüestions energètiques de nivell supra-municipal. Aquestes qüestions són, per exemple, el balanç entre les necessitats directament locals i les regionals, les desigualtats en el consum energètic o el debat sobre usos necessaris però injustos com la energia que cal generar per gestionar els residus nuclears actualment existents.

Quines possibles línies estratègiques hi podrien estar relacionades en la construcció d'una xarxa per la sobirania energètica?

Aquest és l'objecte del debat que hem de tenir. Cal destacar però que la municipalització té la potencialitat, sobretot des de les visions més àmplies d'esdevenir un procés de democratització de la energia cap a una sobirania de la ciutadania activa, no una sobirania únicament dels ens municipals, que no estan exempts de la crisi de la democràcia representativa.